

Het schandaal Jezusⁱ

Marco Visser

‘Jezus is Heer!’ Deze belijdenis staat met grote letters boven de ingang van de Kruiskerk, een van mijn buurkerken in Amstelveen. Het maakt indruk, iedere keer als ik er langs fiets. Wie deze poorten binnentreedt, weet alvast wat hier gezegd en gezongen gaat worden, denk ik dan altijd. Het is mogelijk de oudste, en in ieder geval de meest kernachtige geloofsbelijdenis van de christenheid. Drie woorden maar! En in het Grieks maar twee: *lèsous kurios*. Wat wil het zeggen?

Het is een uitroep van verwondering, van blijdschap. Het is natuurlijk meer een hartekreet dan een redenering. Meer een lied dan een opzegversje. Het is zogezegd een roepen, boven zichzelf uit, van slaven die verbaasd zijn dat ze überhaupt nog leven. ‘Dankzij hém!’ roepen zij, ‘en niet dankzij een ander.’ Zo iets. En zo kom je dan ook het kritische van deze belijdenis op het spoor. Want laten we beginnen met ons te realiseren dat dit minizinnetje van meet af aan kritisch bedoeld is. Het is scherp, stekelig. De klemtoon ligt namelijk niet op het tweede: Jezus is *heer*, alsof hij ook nog allerlei andere dingen is (dat is hij misschien wel, maar daar gaat het hier niet om). De klemtoon ligt op het eerste, op die naam: *Jezus* is heer. En niet de keizer dus! Niet Rome. Niet de macht, niet het geld, niet het geweld. En niet ikzelf, niet te vergeten. Maar hij. Hij en geen ander.

Dat betekent dat je, als je zweert bij deze heer, alle andere heren áfzweert. Daarmee protesteer je tegen die heren. Daarmee verzet je je. En dat maakt het dus stekelig. En dat heeft de messiaanse gemeente ook steeds weer tot een soort lastpost in de wereld gemaakt. En: het maakt vervolgens de gemeente tot een vervolgdte gemeenschap. Dat is trouwens niet alleen iets van de eerste eeuwen. Want het is nog steeds zo, op allerlei plekken in deze wereld. Dat zijn wij in West-Europa alleen vergeten.

Gekruisigde

En daarom gaat het niet lukken. Ik bedoel: daarom gaat het niet lukken om de boodschap van de kerk beter te verkopen. Al onze pogingen om de marktwaarde van de kerk te verhogen, om publiek te trekken, om op die manier de kerk weer uit het slop te trekken, zullen uiteindelijk hierop stuk lopen. Dit is niet wervend, dit verkoopt niet!

Waarom? Ik denk: ten diepste omdat die heer een gekruisigde blijkt te zijn. ‘Wij prediken een gekruisigde messias, voor Joden een aanstoot, voor heidenen een dwaasheid’, schrijft Paulus in 1 Korintiërs 1. Dat realiseren we ons mogelijk te weinig: dat onze boodschap – maar dat ‘onze’ zit me altijd wat dwars, omdat het klinkt alsof ‘we’ iets op zak hebben – niet compatibel is. Die ligt niet lekker. Die is totaal vreemd. Wij vertellen aan elkaar, en aan wie het maar horen wil, het verhaal van een mens die lijdt. Van één die het slavenwerk doet (de voeten wassen van tafelgenoten!). Van één die de ondergang aanvaardt als zijn weg. Hij daalt af tot in de absolute godverlatenheid. Hij wordt aan een kruis geslagen en dát wordt zijn verhoging genoemd, in het Johannesevangelie althans. Hém noemen wij dus: heer.

Dit is natuurlijk wetenschap van pasen. Dit kunnen we alleen zo zeggen, omdat hij is opgestaan uit de dood. Omdat hij het kruis heeft overwonnen. Zo is hij onze heer geworden. Maar: dat maakt het kruis niet ongedaan. Anders gezegd: de gekruisigde houdt ook na zijn opstanding niet op, gekruisigde te zijn. De hoofdpersoon in de hemel, in het visioen van Johannes, is niet een stralende vorst, geen lichtgevende koning, maar een lam dat daar staat als geslacht (Openbaring 5). Het is, in de vertaling van K.H. Kroon, nog altijd dat gekeelde bokje. Deze heer wordt herkend, niet aan de tekenen van zijn opstanding (en wat zouden dat zijn? engelen, trompetten?), maar aan de tekenen van zijn kruisiging, aan zijn wonden.

Keihard

En daar doe je het mee als kerk! Zoals gezegd, dat is onbegrijpelijk en dat blijft het. Het blijft een schandaal dat er mensen zijn die zeggen dat déze het is. Dat déze de heer van de wereld en van hun leven is. Deze verliezer, deze mislukkeling, die zo nodig op zo'n manier moest liefhebben.

Een illustratie van dit aanstootgevende trof ik interessant genoeg aan op het Crossing Border Festival in Den Haag in november vorig jaar. Daar zag ik, temidden van alle rock- en wereldmuziek en cabaret, een interview met de schrijver Heere Heeresma (die in ieder geval qua uiterlijk waarachtig iets weg heeft van een bijbelse profeet). Ik weet niet meer hoe, maar het gesprek kwam op het bijbelse begrip van liefde. Heeresma zei tegen de interviewer (ik citeer uit mijn herinnering): 'De liefde waar het in de bijbel over gaat, dat is een absurde liefde. Die is keihard. Die heeft niets van het gezellige waar wij aan denken als het we het over liefde hebben.' De interviewer sputterde wat tegen en zei dat er 'toch ook mooie dingen' in de bijbel staan en iets over 'zachte krachten'. Maar Heeresma viel hem streng in de rede: 'Niets ervan! Lees maar na, het is keihard. De bijbelse liefde, die kost je uiteindelijk je kop.'

Verhaal

We mogen bij dit alles alleen niet vergeten dat we het hebben over een verhaal dat verteld wordt. Het gaat hier om een vertelde geschiedenis. De zin 'Jezus is heer' is een belijdenis, maar geen slogan. Die belijdenis vertelt een verhaal. En dat verhaal moet je er wel bij horen, want anders wordt het meteen een theorie. En wij zijn dogmatisch denkende mensen, wij houden van kloppende systemen in ons hoofd, dus daar moeten we mee oppassen.

Als bijvoorbeeld Johannes de Doper aan het begin van het vierde evangelie uitroept: 'Zie het lam van God dat de zonden van de wereld (weg)draagt!' – dan klinkt dat maar al te gauw dogmatisch. Dan klinkt dat in onze oren vaak meteen als een these. Als een theorie waar de één graag zijn handtekening onder zet, maar waar de ander grote weerstand bij voelt, omdat de kerk hem die een leven lang heeft opgedrongen: dat móet je dus geloven...

Met deze zin schotelt de Doper de hoorder echter geen theorie voor, maar roept hij een hele geschiedenis op. Alleen al het feit dat hij aan de Jordaan staat, herinnert aan een verhaal. En dat is het verhaal van de uittocht. Van het volk Israël dat in het angstland Egypte gevangen was, maar plotseling de opdracht kreeg om een maaltijd voor te bereiden, met ongezuurd brood en een geslacht lam. Het bloed van dat lam aan de deurpost was het teken dat hier mensen waren die klaarstonden om de vrijheid tegemoet te gaan. En toen dat volk, een generatie later, opnieuw door het water getrokken was, was het eerste wat ze deden: opnieuw die maaltijd houden. Nog maar net in het land van belofte, aan de oever van de Jordaan, moest eerst pasen gevierd worden (Jozua 5). Aan dat alles herinnert Johannes met die ene zin: 'Zie het lam van God...' En hij herinnert nog aan meer: ook aan de profetie van Jesaja over de lijdende knecht (Jesaja 53). En dan is er nog de associatie met de bokken van de grote verzoendag (Leviticus 16). Maar hoe dan ook, hier wordt dus een verhaal verteld, dat zo groot en zo rijk is dat er altijd wel ergens de mogelijkheid is om 'in te stappen', om het tot je eigen verhaal te maken.

Crucifixion

Kunst kan dat. Goede kunst althans kan zo vertellen dat je meegenomen wordt. Terwijl ik dit schrijf, heb ik een kleine reproductie van een schilderij van Picasso voor mij: La Crucifixion van Picasso uit 1930. Het is maar een klein werk, zeker vergeleken bij de andere, deels reusachtige, werken die in het Picasso-museum in Parijs hangen. Het heeft voor Picasso zelf kennelijk iets betekent, want hij heeft het zijn leven lang bij zich gehouden. En dat terwijl hij meerdere malen nadrukkelijk gezegd heeft dat hij eigenlijk niets met het christendom had. Deze weergave van de kruisiging is dan ook uniek binnen Picasso's oeuvre.

In het midden is duidelijk het kruis te zien, dat door het wit, tegen een zwarte achtergrond, uitgelicht wordt. De gekruisigde zelf is op de een of andere manier verweven met een andere gestalte met een sluier en een wijd open gesperde mond. Roept ze vertwijfeling of agressie uit? Een kleine figuur op een (Jakobs)ladder slaat de rechterhand van Jezus aan het kruis. Daaronder liggen twee mensen op de grond: de twee medegekruisigde misdadigers misschien. Hun t-kruizen zijn links en rechts in beeld

heel klein te zien. Maar wat betekenen de talloze benen en voeten? En is dat de steen van het graf al, die daar linksboven in de lucht zweeft alsof hij niets weegt?

Op het eerste gezicht zie ik motieven die ik met bijbelteksten verbind. Ik herken een en ander, en het past bij wat ik al weet. Maar op het tweede gezicht wordt alles vreemd. En plotseling valt me op hoe buiten alle proporties en hoe onmogelijk alles is. Niets klopt! En zo herinnert Picasso's Crucifixion mij eraan dat Jezus' kruisiging ook voor mij vreemd is. Picasso herinnert mij eraan dat die gekruisigde heer ook voor de kerk zelf een aanstoot en een dwaasheid is. Die Joden en heidenen uit 1 Korintiërs 1, dat zijn wij zelf! Wij zelf hebben helemaal geen grip op hem. Ook voor ons zal hij altijd een vraag zijn, en alleen zó mogelijk een antwoord. Onze boodschap is ook voor ons niet compatibel. Ook bij ons ligt die niet lekker. 'Midden onder u staat hij die gij niet kent', houdt dezelfde Johannes de Doper ons voor.

Jezus is heer! Zo belijdt de kerk. En als ze dan het verhaal vertelt dat daarbij hoort, dan doet ze dat natuurlijk vol vuur en blijdschap en verwondering. Maar als het goed is, toch ook niet zonder schroom en ootmoed. Dat gaat niet over.

ⁱ Verschenen in het kerkblad *Horizon* van de Protestantse Gemeenten te Amsterdam en Amstelveen, 2008.